

HARAKAT TURLARINI OSON O'ZLASHTIRISH METODI

O'rinboyeva Kumushoy Sultonbek qizi

Andijon Davlat Pedagogika Instituti o'qituvchisi

Abubakirova Shohista Ulug'bek qizi

Fizika va astranomiya yo'nalishi

103-guruh talabasi

Annotatsiya: Asrlar davomida harakat, harakatga sabab bo'luvchi omillar o'rganilib kelgan. Bugungi kun fizika o'qituvchisi oldida turgan dolzarb muammolardan biri ta'limning zamonaviy loyihalar, yangicha fikrlar bilan o'quvchilarga yetkazib berishdir. Ushbu mavzuda har hil metodlar yordamida imkon qadar mavzu o'quvchilarga yoritilib berilgan.

Kalit so'zlar: Harakat turlari, Tekis harakat, aylanma harakat, tebranma harakat, qiziqtiruvchi o'yinli metodlar.

Kirish: Har qanday (moddiy yoki g'oyaviy) ob'yektning mavjudligi undagi Harakat va o'zgarishlar tufayli namoyon bo'ladi. Shu sababli Harakat borliqni asosiy mavjudlik shaklidir. Falsafiy adabiyotlarda moddiy borliqning quyidagi Harakat shakllarni ajratib ko'rsatadi: To'g'ri chiziqli, Aylanma, Tebranma harakat turlari. Olamdagi har qanday jarayon Harakat tufayli sodir bo'ladi. Har qanday o'zgarish – Harakatdir. Harakat tshunchasi imkoniyatlarning voqelikka aylanishini, ro'y berayotkan hodisalarni, olamning beto'xtov yangilanib borishini aks ettiradi.

Chiziqli harakat yoki Tekis harakat deb ham ataladigan harakat turi to'g'ri chiziq bo'ylab bir o'lchovli harakatdir. Chiziqli harakat barcha harakatlarning asosiysidir. Tekis harakatni umumiy harakat bilan solishtirish mumkin. Tekis harakat jismning to'g'ri chiziq bo'ylab harakatlanishidir. Masalan: to'g'ri yo'lakda yugurayotgan sportchi, yo'lda harakatlanayotgan mashina, uchayotkan samalyot,.....

Bunga ko'plab misollar keltirib o'tishimiz mumkin.

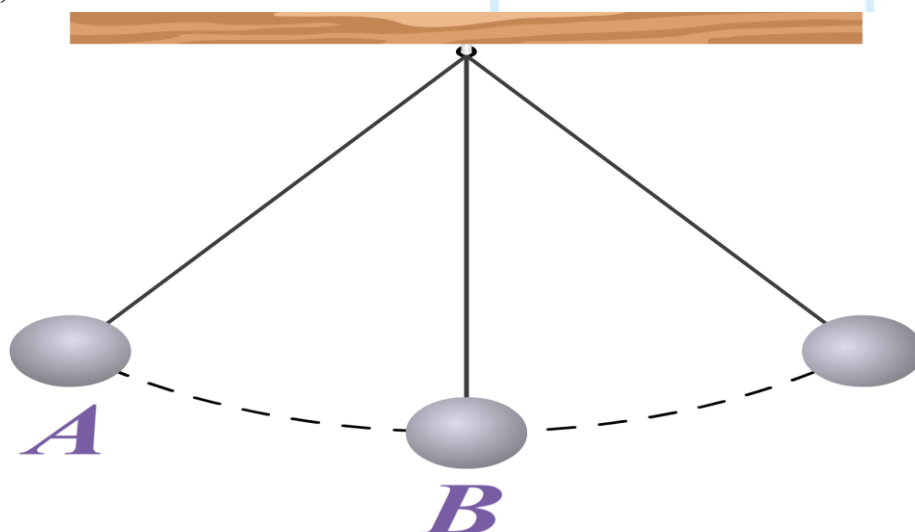

Quyidagi rasmda biz tekkis harakatni formulasi ko'rishimiz mumkin.

Aylanma harakat bu ob'ektning aylana bo'ylab harakati yoki aylana yo'li bo'ylab aylanishi . u bir xil bo'lishi mumkin, doimiy burchak tezligi va doimiy tezlik bilan yoki o'zgaruvchan aylanish tezligi bilan bir xil bo'lmagan. Uch o'lchamli jismning sobit o'qi atrofida aylanish uning qismlarining aylanma harakatini o'z ichiga oladi. Aylanma harakatga misollar : Yer atrofida doimiy balandlikda aylanuvchi sun'iy yo'ldosh , vertalyot parragi, mashina g'ildiragi , mashina ro'li , velosiped g'ildiragi,.....

Tebranma harakat vaqtning bir xil oraliqlarida jism ayni bir yo'nalishda va vaziyatdan o'tsa , bunday tebranma harakat davriy harakat deb ataladi . Turli tebranma harakatlari uchun taalluqli bo'lgan , “muvozanat holat” mavjud bo'lib , tebranuvchi jism tebranish boshlanguncha va oxirida bu holatga kelib, tashqi kuch ta'sir etmasa cheksiz uzoq vaqt turishi mumkin. Tebranma harakat davriy va davriy bo'lmasligi mumkin. Tebranma harakatga masalan : yurak urushi , mashina dvigateli , kema yelkanlari,.....

Mavzuni to'la yoritish o'quvchilarga toliq tshuntira olish uchun avvalo darska jalb qilib olish kerak .Fors yozuvchisi aytkanidek “O'zing Yamanda bo'lsangu

hayoling menda bo'lsa sen men bilansan, O'zing yonimda turib hayoling Yamanda bo'lsa sen men bilan emassan". Bu nima degani hozirda bolalarni biror yangilik bilan qiziqtirish, u darajada oson emas. Biroq bir qator shunday metodlar bor ki, ulardan to'g'ri foydalanilsa biz kutkan natijaga erishish mumkin. Bulardan biri har o'tilgan darsni qiziqarli tarzda takrorlash, mavzuni umman fanni bolaga murakkab emas hayotga bog'lab o'rgatish. Uning ongida fanga nisbatan mehr uyg'ota bilish kerak. O'quvchini to'g'ri yo'naltirish, fanning mohiyatini ochiqlab berish kerak. darsni ko'rgazmali qurollar, o'yinlar bilan tashkil qilish. mavzuimiz Harakat turlari bu mavzuni qanday tshuntursak o'quvchi to'liq tshunadi masalan: jonli misollar keltirib, rasmlar, no'ananaviy didaktik mashqlar yordamida.

O'quvchilarni mavzu yuzasida harakat turlarini hayotiy bilimlar bilan boyitish. Masalan: to'g'ri yo'lakda yugurayotgan sportchi u shu harakati davomida ikta harakatka ega birinchisi to'g'ri chiziqli harakat, ikkinchisi uning yuragi tebranma harakatda bo'ladi. Osmonda uchayotkan vertalyot, kuzupi to'g'ri chiziqli harakat qilsa, parragi va roli aylanma harakat. Matori tebranma harakat qiladi. Oddiy mashinani olsak kuzubi to'g'ri chiziqli harakat, ro'li va g'ildiraklari aylanma harakat. Matori tebranma harakat qiladi. Bunday misollar atrofimizda juda ko'plab topiladi. Bunda biz og'zaki mashqlardan foydalansak bo'ladi. Bunda o'quvchilarning madanyati, mantiqiy fikrlashi, nutqi hamda bilish qobilyati yaxshi rivojlanadi. Metodning samarasi ko'p jihatdan o'quvchining nutq mahorati, so'zlarni o'rnida to'g'ri qo'yib, fikrini aniq bayon eta olishini taminlaydi. Yana biri suhbat metodi – savol javob shaklida u fanga qadimdan ma'lum. suhbat ta'limi jarayonida ko'p funktsiyalar aqliy fikrlash, hozirjavoblik va boshqa sifatlar shakillanadi.

Xulosa: Hozirgi kunda fanlar, o'qitish, butunlay yangilanib ketyapti yangi fanlar kiritilyapti, bulardan biri tabiiy fan bu fan o'z o'rnida to'rta fanning jamlanmasidan iborat bo'lib bular: biologiya, geografiya, kimyo va fizika. Harakat turlari mavzusi shu darslikda keltirilgan bo'lib, bunda ma'lumotlar deyarli qisqa tartibda berilgan bo'lib. Bundan maxsad o'quvchilarni izlanishka o'rgatish, fikrlash doirasida o'stirish muqim bir qolibda emas. Yangicha kreativ fikrlashka o'rgatishdan iborat. Bilimga qiziqish, lohiyalar qila olish darajasiga yetkazishdan iborat. Xulosa qilib aytkada mavzu juda qiziqarli, bo'lib uni o'quvchilarga ham nazariy ham amaliy yetkazib berish uchun to'g'ri yo'l tanlash. suhbat, og'zaki, no'annaviy didaktik mashqlar yordamida darsni mazmunli o'tkazish kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sadriddinov. N "Fizika o'qitishning uslub asoslari" Toshkent.2006.
2. 6-sinf Fizika darsligi 2017.
3. Saidamedov N. Pedagogik amaliyotda yangi texnologiyalarni qo'llash namunalari. RTM 2000.